

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/27, p. 87-100

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12574>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Doç. Dr. Şaban KARASAKAL –
Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman ALTUNTAŞ - Yrd. Doç. Dr. Davut ŞAHİN

This article was checked by iThenticate.

NİSÂ SURESİNİN 34. AYETİ BAĞLAMINDA EVLİLİK HAYATINDA KADININ GEÇİMSİZLİĞİ DURUMUNDA UYGULANCAK ÇÖZÜMLERDEN “DARB”A DAİR

Zeynel Abidin AYDIN*

ÖZET

Evlilik hayatında erkek ya da kadından kaynaklanan bir geçimsizliğin/isyanın olması ihtimal dâhilinde olan bir husustur. Kur’ân-ı Kerim bu durumu Nisa Suresi’nde ‘nuşûz’ kelimesiyle ifade etmiştir. Ancak nuşûzun erkekten ya da kadından sadır olmasına göre farklı çözümler sunmuştur. Nuşûzun kaynağının erkek olması durumunda uygulanacak çözüm surenin 128-130. ayetlerinde ele alınmıştır. Burada sunulan çözümün anlaşılması ve uygulanmasına dair fazla bir problem bulunmamaktadır. Nuşûzun kaynağının kadın olması durumunda ise icra edilecek çözüm çalışmamıza konu olan 34. ayette paylaşılmaktadır.

Bu ayette sunulan çözüm ilim ehlinin çoğunluğu tarafından ‘*öğüt vermek, yatağını terk etmek ve vurmak*’ şeklinde anlaşılmıştır. Ancak bu algının son bölümü kadına karşı şiddeti içermesi sebebiyle zihinlerde sürekli bir soru işareti barındırmıştır. Bireylerin birbirine şiddet uygulaması/ihkâk-ı hak İslam Hukuku’nda reddedilmiş olmasına rağmen ayetteki bu ifadeye ‘*vurmak*’ anlamının verilmesi Kur’ân’ın ve Sünnet’in genel ruhuna aykırı düşmektedir. Zira Kur’ân’da ısrarlı bir biçimde kadınlara iyi davranılması, onlara kötü muamele yapılmaması, evlilik hayatının hoş bir şekilde devam ettirilmesi, şayet bu mümkün olmuyorsa güzel bir biçimde sonlandırılması emredilmektedir. Hz. Muhammed’in hadislerinde de -her ne kadar vurmak ifadeleri yer alıyorsa da- temel saik vurmak değil, kaba kuvvetin sonlandırılmasıdır. Ayrıca Hz. Muhammed’in kendisi de hayatının hiçbir safhasında hanımlarına vurmuş değildir. Bundan dolayı çalışmamız ayetteki “واضربوهن” ifadesiyle ilgili “vurunuz” şeklindeki anlamı tartışmakta ve ayetin daha doğru manasının ortaya çıkarılması için çaba sarf etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kur’ân, evlilik, kadın, nuşûz/geçimsizlik, vurmak.

* Yrd. Doç. Dr. AİBÜ İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri (Tefsir), El-mek: aydinzeynelabidin@hotmail.com

**“DARB” AS A SOLUTION PROVIDED IN THE QURAN IN CASE
OF REBELLION OF A WOMAN IN CONJUGAL LIFE WITHIN
THE CONTEXT OF 34TH VERSE IN THE SURAH AN-NISA**

ABSTRACT

It is possible to have a rebellion arising from any of the spouses in matrimonial cohabitation. This is defined as “nushooz” (نُشُوْز) (rebellion) in the surah An-Nisa in Holy Quran. However, different solutions are proposed depending on whether the nushooza, i.e. the rebellion, arises from the wife or the husband. In cases where the nushooza arises from the male spouse, the solution that shall be applied is defined in the verses 128 to 130 in the said surah. There is no problem on the perception and implementation of the solution defined in these verses. If, however, the rebellion arises from the female spouse, then the solution to be applied in such a case is defined in the 34th verse which is investigated in our present study.

The solution presented in this verse is understood as ‘*advise them, refuse to share their beds and hit them*’ by the majority of the competent scholars. Since, however, the last part of this understanding involves a statement of violence against women, it has always been a questionable interpretation. Even though committing violence against individuals (i.e. ihqaq al-haqq) is disapproved in Islamic Law, the interpretation of this statement in the said verse as “*hitting*” is contrary to the spirit of Holy Quran and also to that of Sunna, i.e. the Prophet's practices, because it is urgently stipulated in Holy Quran that one should be nice to women, avoiding maltreatment against them, that the matrimonial cohabitation should always be maintained in harmony, and that, when this is not possible, then it should be terminated in a peaceful way. It is clear that Muhammad the Prophet also underlined in his sharings the termination of brute force, but not hitting, as basic motive, even though hitting as statement was also mentioned. Besides, Muhammad the Prophet never hit any woman in any stage of his life. Our study discusses therefore the interpretation of the statement in this verse “واضربوهن” as ‘*hit them*’ and makes an attempt to suggest a reasonable interpretation of the verse.

STRUCTURED ABSTRACT

In marriage life, when there is an incompatibility between spouses resulting from woman, the Qur'anic passage for the solution is the 34th verse of Surah An-Nisa. This versicle of Qur'an provides us important clues about the family structure, woman perception and proportion of the male-female population of the Prophet Era society. As a matter of fact, the male was responsible for the expenses of family because of the reasons such as perception of the woman as a sexual object, being disturbed in the street and forced to prostitution. This real situation in society deprived the woman in the dark periods of the medieval, also called the jahiliyya era and deprive of many blessing such trade, social life and especially in education. Moreover, due to the distribution of the

population among the sexes, the woman has to find herself in a social structure where the polygamy was dominant.

In such a social structure where polygamy was dominant, the 34th verse of Surah An-Nisa presented solutions for one of the problems in marriage life. If the marriage life is not in its ordinary course, and if there are serious problems between the spouses based on family law violations, it mentioned measures to remove them. The solutions that are provided in the verse, are generally understood by the competent scholars in the course of the history as 'advise them, refuse to share their beds and hit them'. However, the last part of this perception contains a constant question mark in the minds because it contains violence against the woman. To understand such this way is found strange by the good sense people of our time as in many periods that an expression which takes place in the Qur'an that is claimed to be a valid guide for mankind forever. Does the expression in the Qur'an really mean this? Does the Prophet understand and apply this expression in that way? What are the reasons for this understanding of the verse by the majority of the next generations? Our article is a modest study written for the purposes to find answers such this questions etc.

As far as we can see, there are about ten articles in our country written upon this topic. Most of these studies show that hitting a woman takes place in the Qur'an, and the related verse is interpreted in this frame. Only Omer Ozsoy's article has shown that the Qur'an used this word not to legitimize beating, but in case of incompatibility, to provide more human solutions to men who have become habitual to beat their wives as first measure. However, in the end, Ozsoy's study also stated that the verb "darp" means to beat; it is stated that the meanings beyond this are the acts of producing new Qur'an(s). We find out in our article that, we understand that those who use the "darp" verb differently, rather than "hit", they offer the Qur'anic concept more realistically and more accurately.

The roots of the word darp (d-r-b) are used in the Qur'an in a rich sense of meaning: to hit, to go on a journey, to give up, to give examples, to be convicted etc. In Surah An-Nisa verse 34, it is not easy to determine which of these meanings are meant. The fact that the narrations attributed to the Prophet can not be correctly interpreted plays an important role. However, the majority of the competent scholars, acting from the narrations based on the Prophet, they preferred the meaning of "hitting", which is the first meaning that comes to mind, and went on to make the meaning of the verse as "hit them". The truth is that, in the medieval Arab society, where the Prophet is also born and grew up, it is unreasonable that women are being beaten also in today's world, both in our country and around the world. However, the allegation that the Qur'an and the Prophet continued this situation, conflicts with the overall content of the last revelation and with the practices of the Prophet.

First, it must be remembered that the context of it should not be ignored so that the verse can be understood correctly. When we look at the context of the verse, it is understood that this passage is generally related to the portion of inheritance. When it comes to the 34th verse, attention is drawn to the difference in the nature of men and women, and

it is said that in view of the present conditions of the Arab society the male is responsible for the expenses of the family. In this regard, it is implied that the women should consent to this situation. Within the frame of social conditions that it is better the male to maintain this task that it is better for female not to go out, except in emergency situations, until the establishment of a social order in which can work in peace and security.

In the following section of the verse, provisions concerning women who do not respect marriage law and rebel against the family order are addressed, and the solutions to be applied are presented on the basis of the existing social conditions. One of these solutions is to give advice to the wife who signs rebellion. Another is the protest of sexual intercourse, and the third is the *darp* which forms the main theme of our article. The solution offered by giving advice to women is a very understandable approach, with people pretending to talk, which is the form of agreement. The solution presented as sexual protest is closely related to the social conditions of the Prophet era. As Omer Ozsoy also rightly states, this is an application that will only make sense in societies where polygamy is widespread.

As for the solution to which the *darp* is ordered, even it has a lot of meaning, to put forward the meaning of the verb *darp* (d-r-b) as 'hitting', it is remarkable that during interpreting the Qur'an, the exegetes are influenced by the grammatical structure of the language and the existing social conditions. The incompatibility of some of the narrations attributed to the Prophet with the content of the Qur'an does not escape from the eyes. Because the Qur'an constantly orders that the women should be treated well and that they should get along with and that they should not be injured and that the life should be continued with kindness and if it can not be continued with goodness, separation should be carried out properly and pleasantly. It is understood that this narrations have not been emanated from the Prophet Mohammed, if so, the mentioned narrations have been expressed in the previous years before the verses. When we recall that the most recent share should be taken as basis when we consider the sentences emanated from Prophet Muhammed, it is to be understood that these sentences reflect the transitional stage but not the final state. Because Prophet Muhammed did not show any single violence action against his wives even he was experiencing marital conflict which may a result for divorce, and he put serious attitudes on his friends who tried to beat their wives.

When we think about all of these together, it is understood that there is no sentence in the Qur'an which allow the individuals to apply violence to each other. On the contrary, it is in the divine remark that there is an effort to end violence against woman, man, youngman, child and slave, briefly against all humanity. By saying "واضربوهن" is verse, it is not mentioned hitting, but from other situation, and it is a fact that the spouses shall stay separate for a while. In other words, the Qur'an says that staying at different places for a while at this stage; it will be beneficial in terms of thinking and evaluating the situation. On the other hand, if the expression "واضربوهن" in the verse will be understood as "hit", how will it be possible for the spouses to come together later? When we think that they have come together, is this unity not going to continue with a beating

Turkish Studies

or a woman's condemnation? Moreover, if the meaning of this verse is to hit, where will the next verse be placed? Because, the next verse, orders to judges trying to keep spouses together.

In order to remove the problem, the Qur'an offers appropriate solutions to humanity in the versicle. These have been defined as mental separation, physical separation and spatial separation. First, it is stated that they are mentally separated by saying "فَعظُونَهُنَّ", and it is stated that the spouses should try to solve this by mutual speaking. Then, stated to have sexual separation by saying "وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ". Later, it was explained that it would be beneficial for them to separate their homes for a while with the expression "وَاضْرِبُوهُنَّ". In this regard, in the case of "Slander-İfk-" the separation of Aysha as for a month from Prophet Mohammed, to go to her father's house; and return after the situation is clear is an important sample to remember. In addition, 'hitting' is a physical violence and the practitioner is the public authority, the state. Therefore, in Islamic law one's right to punish someone else (Vigilantism) has been rejected. To understand that the expression "وَاضْرِبُوهُنَّ" as "hit", is not in accordance with the general character of Qur'an and Sunnah. Instead of this, with the understanding the root of the word darp (d-r-b) as "going to journey", the meaning "moving away from the house for a while" seems to be more accurate.

Keywords: Holy Quran, matrimony, women, nushooz/rebellion, hitting.

Giriş

Evlilik hayatında eşler arasında kadından kaynaklanan bir geçimsizlik söz konusu olduğunda çözüm için müracaat edilen Kur'ânî pasaj Nisa Suresi'nin 34. ayetidir. Bu ayetten hareketle erkeklerin kadınlardan üstün olduğu,¹ onların yöneticileri olduğu,² hatta gerektiğinde onları dövebilecekleri şeklindeki çıkarımlara tefsir külliyatı içerisinde sıkça rastlanılmaktadır. Diğer taraftan bu âyet-i kerime bizlere Hz. Peygamber dönemi toplumundaki aile yapısı, kadın algısı ve kadın-erkek nüfusu oranına dair de önemli ipuçları sunmaktadır. Öyleki o dönemde kadının sadece cinsel bir obje olarak algılanması, sokakta rahatsız edilmesi ve fuhşa zorlanması gibi sebeplerden dolayı toplum tarafından evin geçimi erkeğe yüklenmiştir. Toplumdaki bu reel durum, cahiliyye dönemi olarak da adlandırılan ortaçağın o karanlık dönemlerinde kadını eve hapsedmiş, başta eğitim olmak üzere sanattan, ticaretten ve sosyal hayata dair pekçok nimetten mahrum bırakmıştır. Dahası cinsler arasındaki nüfus dağılımından dolayı yine kadın kendisini çok eşliliğin hâkim olduğu bir toplumsal yapı içerisinde bulmak durumunda kalmıştır.

Çok eşliliğin hâkim olduğu böylesi bir toplumsal yapı içerisinde Nisa Suresi'nin 34. âyeti evlilik hayatında yaşanan sorunlardan bir tanesine yönelik çözümler sunmaktadır. Şayet evlilik hayatı olması gereken mecrasında değilse ve eşler arasında ciddi problemler varsa bunların ortadan kaldırılması için tedbirlere başvurulmasını konu edinmektedir. Bu tür sorunları ifade etmek için

¹ Üstünlük yönleri olarak sayılan hususlardan bazıları şunlardır: Akıl, din, velayet, şehadet, cihad, cuma namazı, cemaate katılma, çok eşlilik, boşama yetkisi, miras, diyet, peygamberlik (Beğavî, 1409, 2/207). Kuvvetlilik, yazma yeteneği, ata binme, ok atma, âlimlik, imamlık, ezan okuma, hutbe, itikâf, kısas (Zamahşerî, 1998, 1/267).

² Bu çerçevede aktarılan rivayetlerden bir tanesi şöyledir: "لو أمرت أحدا أن يسجد لأحد لأمرت المرأة أن تسجد لزوجها من عظم حقه" /Şayet birinin birisine secde etmesini/itaat etmesini emretseydim, üzerindeki hakkından dolayı kesinlikle kadının kocasına itaat etmesini emrederdim" (Beğavî, 1409, 2/207; İbn Kesir, 1999, 3/294).

Kur'ân'ın kullandığı kelime “nuşûz” sözcüğüdür. Köken olarak yükseklik, yüksek yer gibi manaları içeren (İbn Fâris, 5/430-431) nuşûz,³ bu ayetin muhtevası içerisinde genel olarak evlilik hayatının gereklerine isyan anlamına gelen (Semerkandî, 1/146; Vâhidî, 2/3), söz dinlememeyi, dik kafalılığı, geçimsizliği, iffetsizliği kısacası aile hukukunu çiğnemeyi ifade eden geniş anlamli bir sözcüktür (Beğavî, 1409, 2/208). Kelimenin anlamının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olması bakımından ‘*her şey zıddıyla kaimdir*’ kuralına binaen aynı âyet içerisinde sâliha ve nâşize kelimelerinin kullanılması da gözden kaçırılmaması gereken inceliklerdendir (Karaman, Çağrıci, Dönmez ve Gümüş, 2007, 2/59). Diğer taraftan ayetin son bölümünde itaatten bahsedilmesi, bu ifadenin itaatsizlik anlamına geldiğini, dolayısıyla isyan/başkaldırı olarak anlaşılmasının doğru bir yaklaşım olduğunu teyid eden karinelere dendir (Özsoy, 2002, 120). Bir diğer detay ise Kur'ân'ın nuşûzü her iki cinsin isyanı için kullanmış olmasıdır.

Eşlerden aile hayatını çekilmez hale getiren erkek olduğunda uygulanacak çözüm surenin 128-130. ayetlerinde ele alınmaktadır. Burada sunulan çözümün anlaşılması ve uygulanmasına dair fazla bir problem bulunmamaktadır. Böyle bir durumda karı-koca anlaşma yoluna gidecek ve daha çok kadının fedakârlığına dayanan bir çözümle ya evlilik devam ettirilecek ya da ayrılık gerçekleşecektir. Erkeğin dik kafalılığı konusunda Kur'ân'ın sunmuş olduğu bu çözümün Hz. Peygamber dönemi toplumsal şartlarıyla çok sıkı bir ilişkisinin olduğu da göz ardı edilmemesi gereken hususlardandır.

Evlilik hayatının gereklerine aykırı davranan kadın ise uygulanacak çözüm farklı olacaktır. Bu konu makalemize mevzu olan Nisa Suresi'nin 34. ayetinde ele alınmaktadır. Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken bir detay vardır. O da sunulan çözümün nuşûz durumunda değil de nuşûz korkusu durumunda uygulanacak olmasıdır. Mâtûrîdî bu nüansa dikkat çekmiş ve böyle bir durumda kişinin zannı galiple hareket edeceğini dile getirmiş; kadının nâşize olduğu anlaşıldığında onunla konuşmanın, yatağını terk etmenin ve darbin fazla bir anlamının kalmayacağını belirtmiştir (Mâtûrîdî, 2004, 1/414).

Nisa Suresi 34. ayette sunulan bu çözüm tarihi süreç içerisinde ilim ehli tarafından genellikle ‘*öğüt vermek, yatağını terk etmek⁴ ve vurmak*’ şeklinde anlaşılmıştır. Bu algının son bölümü kadına karşı şiddeti içermesi sebebiyle zihinlerde sürekli bir soru işareti barındırmıştır. İnsanlık için kıyamete kadar geçerli bir rehber olma iddiasındaki Kur'ân-ı Kerim'de yer alan bir ifadenin böyle anlaşılıyor olması pek çok asırda olduğu gibi çağımızda da akl-i selim sahiplerince garip karşılanmaktadır (Karaman, Çağrıci, Dönmez ve Gümüş, 2007, 2/59). Gerçekten Kur'ân-ı Kerim'deki ifade bu anlama mı gelmektedir? Hz. Peygamber bu ifadeyi böyle mi anlamış ve uygulamıştır? Sonraki kuşakların çoğunluğu tarafından ayetin böyle anlaşılmasının sebepleri nelerdir? Makalemiz, bu vb. sorulara cevap bulma amaçlı kaleme alınmış mütevazı bir çalışmadır.

Görebildiğimiz kadarıyla ülkemizde daha önce bu konuyla ilgili kaleme alınmış on civarında makale bulunmaktadır. Bu çalışmalar incelendiğinde ekserisinde kadına vurmanın Kur'ân'da yer aldığı ve ilgili ayetin bu çerçevede yorumlandığı görülmektedir. Sadece Ömer Özsoy'un kaleme

³ Arapça'da نشز – نشس – نشص fiilleri yerine göre aynı anlama gelebilmektedir (Kurtubî, 2006, 6/283). Nuşûz Kur'ân-ı Kerim'de 4 ayette geçmektedir. Bunlardan ikisi Mâide Suresi'nde evlilik hayatı bağlamında erkeğin ve kadının isyanını/dik kafalılığını ifade etmek için kullanılırken biri Mücadele Suresi'nin 11. ayetinde Allah'ın ya da Rasûlü'nün bir emrini yerine getirmek üzere “ayağa kalkma, harekete geçme” anlamında (Kurtubî, 2006, 6/282), diğeri de Bakara Suresi'nin 259. ayetinde “kemiklerin üzerine etle kaplama” manasında kullanılmıştır.

⁴ Kadın yatağı terk etmek isterse ona izin verilmemiş ve bu konuyla ilgili Hz. Peygamber'den şu rivâyetler aktarılmıştır: “أیما امرأة باتت هاجرة فرائش زوجها لعننها الملكة حتى تصبح / Herhangi bir kadın eşinin yatağını terkederek uyursa, sabah olunca kadar melekler ona lanet eder; لا تمنعها نفسها وإن كانت على قتب / Kadın, çocuk doğurması yaklaşmış olsa bile -o dönemde doğum yapacak olan kadın, rahat doğum yapsın diye küçük hayvanların sırtına binerdi, bu hayvanlara ‘قتب’ denirdi-kocasının isteğine hayır demesin”. (Kurtubî, 2006, 6/283).

almış olduğu “Çağdaş Kur'an(lar) Üretimi Üzerine – ‘Karı Dövme’ Olgusu Bağlamında 4. Nisa, 34 Örneği-” isimli makalede, Kur'ân'ın bu ifadeyi, dayağı meşrulaştırmak için değil, geçimsizlik durumunda ilk tedbir olarak eşlerini dövmeyi alışkanlık haline getirmiş olan erkeklere daha insani çözümler sunmak için kullandığı belirtilerek farklı bir yaklaşım sergilenmiştir. Ancak neticede Özsoy'un çalışmasında da ayetteki “darp” fiilinin vurmak anlamına geldiği ifade edilmiş; bunun ötesindeki manaların yeni Kur'ân(lar) üretme ameliyesi olduğu dile getirilmiştir. Diğer taraftan “Kur'ân'ın kıyamete kadar gelecek olan bütün Müslüman erkeklere eşlerini dövmeleri talimatında bulunduğu da düşünülemez” şeklinde bir değerlendirme yapılarak söz konusu yaklaşımın nasıl bir metodolojik arka plan üzerine inşa edildiği ortaya konulmak istenmiştir (Özsoy, 2002, 111-124). Biz ise makalemizde ayetteki “darp” fiilinin vurmak anlamında değil, farklı bir manada kullanıldığını savunanların daha gerçekçi ve daha doğru bir Kur'ân tasavvuru ortaya koydukları sonucuna ulaşmaktayız.

1. “Da-ra-be” Kökündeki Anlamlar ve Nisa Suresi'nin 34. Ayetindeki “Darp” Emriyle İlgili Yorumlar

Evlilik hayatında kadının geçimsizliği durumunda başvurulacak çözümlerden bir tanesi Kur'ân'da “واضربوهن” şeklinde da-ra-be fiilinin sülasi köküyle ifade edilmiştir. Mezid bablarda kazandığı anlamlar bir tarafa, bu kök Hz. Peygamber dönemi Arap toplumunda dolayısıyla da Kur'ân-ı Kerim'de çok zengin bir anlam yelpazesi içerisinde kullanılmıştır. Sözcüğün nuzûl sırasına göre Kur'ân-ı Kerim'e yansıyan başlıca kullanımları ve anlamları şu şekildedir: **أفضرِبْ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا** / أن كنتم قوما مسرفين / Ey inkârcılar! Siz haddi aşan bir topluluksunuz diye şimdi Biz Kur'ân'ı inzal etmekten **vaz mı geçelim** (43/Zuhuf, 5); **فضرِبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الكَهْفِ سنين عددا** / Biz onları mağarada yıllarca süren **derin bir uykuya daldırdık** (18/Kehf, 11); **ضرِبَ اللهُ مَثَلًا قَرْيَةً** / Allah size şu beldeyi **örnek olarak vermektedir** (16/Nahl, 112); **لا يسطيعون ضربًا في الأرض** / **Çeşitli yerlere gidip gelmeye (yolculuk yapmaya)** imkân bulamazlar (2/Bakara, 273); **ضرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذَّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ** / Nankörlükleri sebebiyle İsrailoğulları hezimete, esarete ve ağır vergiler altında ezilmeye **mahkûm oldular** (2/Bakara, 61); **فقلنا اضرب بعصاك الحجر** / Musa'ya asanla taşlara **vur** diye vahyettik (2/Bakara, 60); **فاضربوا فوق الاعناق** / **Boyunlarını vurun** (8/Enfâl, 12); **وإذا ضربتم في الأرض** / Savaş için **sefere çıktığınızda** (4/Nisa, 101); **فضرِبْ بَيْنَهُمْ بَسُورَ لَه بَاب** / Aralarına kapısı olan bir duvar **örülecektir** (57/Hadîd, 13); **فكيف إذا توفقتهم الملكة يضرِبون وجوههم وأبصارهم** / Melekler bu zalimlerin yüzlerine ve sırtlarına **vurarak** canlarını alırken o zaman halleri nice olacak (47/Muhammed, 27); **وليضرِبن بآرجلهن ليعلم ما يخفين** / **Başörtülerini göğüslerinin üzerine salsınlar** (24/Nûr, 31); **ولا يضرِبن بآرجلهن ليعلم ما يخفين** / **Gizledikleri zinetleri ve güzellikleri fark edilsin** diye kadınlar ayaklarını **yere sertçe vurarak yürümesinler** (24/Nûr, 31). Bunların yanı sıra kelimenin tabiat, karakter, çarpmak, pirincin kabuğunu çıkarmak, tarih tayin etmek, kapıyı çalmak, çizgi çekmek, çadır kurmak, rekor kırmak, kök salmak, taklit etmek, tokat atmak, para basmak, randevulaşmak, hayal kurmak, katılmak, iştirak etmek gibi daha pekçok anlamının olduğunu Arap dili ile ilgili sözlüklerden öğrenmekteyiz. Ayrıca Arapların, rızık aramak için dolaşan kuşları “الطير الضوارب” şeklinde ifade etmeleri de kelimenin ‘sefer, yolculuk’ anlamı bağlamında dikkat çekmektedir (İbn Fâris, 3/397-399; İbrahim Mustafa, Ahmet Hasan ez-Zeyyat, Hamid Abdülkadir ve Muhammed Ali en-Neccâr, s. 536-537).

Nisa Suresi 34. ayetinde bu manalardan hangisinin kastedildiğini tayin etmek çok kolay gözükmemektedir. Bunda konuyla ilgili Hz. Peygamber'e isnad edilen rivayetlerin doğru bir şekilde değerlendirilememesi ve cümlede da-ra-be fiilinin harf-i cersiz kullanılması gibi sebepler rol oynamaktadır. Ancak ilim ehlinin çoğunluğu Hz. Peygamber'e dayandırılan rivayetlerden hareketle akla gelen ilk anlam olan “vurma” manasını tercih ederek ayeti “onlara vurunuz” şeklinde anlamlandırma yoluna gitmiştir. Hz. Peygamber'den aktarılan rivayetler arasında ayetin nuzûl sebebi

olarak anlatılan şöyle bir hadise de yer almaktadır.⁵ Toplumun/Ensâr'ın (Tabersî, 1995, 3/48) seçkinlerinden olan Saîd b. Rabî ismindeki şahıs eşi Habibe'yi⁶ nâşize/isyankâr olmasından dolayı tokatlamış, bunun üzerine o da babasıyla birlikte Peygambere şikâyete gitmiş, Hz. Peygamber bu eylemin yanlışlığına hükmedip kisası emretmiş, ancak ardından Nisa 34. ayetin nâzil olmasıyla kisası iptal ederek darba cevaz vermiştir.⁷

Darba ilişkin bir başka rivâyette ise Hz. Ömer'in şöyle dediği aktarılmaktadır: Biz Kureyşliler hanımlarımıza hükmeden bir topluluktuk. Medine'ye geldiğimizde orada kadınların erkeklere hükmettiğine tanık olduk. Bizim kadınlarımız da onlarla haşır neşir olunca zamanla bize hükmetmeye yeltendiler. Bunun üzerinde durumu Hz. Peygamber'e anlattım, o da bu kadınların darbına izin verdi. Ardından söz konusu kadınlardan bir grup geceleyin Hz. Peygamber'in evinin etrafında toplanarak kocalarının kendilerini dövmelelerinden şikâyetçi oldular. Protestoları esnasında Hz. Peygamber'in daha önce kendileriyle paylaşmış olduğu "*Sizin en hayırlınız kadınlarınıza iyi davrananlarınızdır*" sözünü dillerine dolamış olacaklar ki Hz. Peygamber durumu sabahleyin ashabına anlatırken kadınların bu tepkisini şöyle dile getirdi: "*Geceleyin evimizin etrafında bir grup kadın kocalarından şikâyetçi olup bunlar sizin hayırlılarınız değildir*" diye slogan attılar (Râzî, 1981, 10/93; Muhyiddin Şeyh Zade, 3/317).

Bu ve benzeri rivayetlerde kadınların dövülmesinden bahsedilmesi, hatta Hz. Peygamber'in buna onay verdiğinin aktarılmasına⁸ binaen olmalı ki -bazı haberlerde Hz. Peygamber'in veda haccı esnasında da bu konuya temas ettiğine dair bilgiler mevcuttur- (İbn Kesir, 1999, 3/295) en kadim müfessirlerden Mukâtil b. Süleyman'ın tefsirinde ayetteki darp emrinin '*kin duymadan hafifçe vurma*' şeklinde yorumlandığına şahit oluruz (Mukâtil b. Süleyman, 1979, 1/371). Benzer bir yorumun Taberî'nin tefsirinde tekrarlandığını görürüz. Ayrıca Taberî'nin tefsirinde Hz. Peygamber'in ağzından "*Size isyan ederlerse onlara örfe uygun bir biçimde vurunuz.*" cümlesi aktarılmakta ve ardından söz konusu vurmanın mahiyetine dair yorumlara yer verilmektedir. Bunlar arasında en dikkat çeken '*Allah'ın nâşize eş için izin verdiği vurma; hafifçe, kin duymadan ve kemikleri kırılmayacak şekilde olanıdır*' yorumudur (Taberî, 1999, 4/69-71). Bunun için kullanılacak aletin misvak ve havlu gibi hafif malzemeler olması; kırbaç, değnek gibi sert cisimler olmaması, kırk yaşının üzerinde olanlara ve yüze vurulmaması gerektiğine dair bilgiler de paylaşılmaktadır (Beğavî, 1409, 2/208; Tûsî, 3/123; Râzî, 1981, 10/93). Bir başka yorum "*Kırbacınızı asınız yahut ailenizin göreceği bir yere koyunuz, onunla ailenize vurmayınız, (vuracaksanız bile) hafifçe çarıklarınızla vurunuz*" şeklindeki rivayettir (Mâturîdî, 2004, 1/416). Bu rivayetin bir başka versiyonu "*Kırbacını asan ve ailesini öylece terbiye eden kişiye Allah merhamet eylesin*" şeklindedir (Kurtubî, 2006, 6/288). Bu rivayetlere istinaden İmam Şafiî darbin mübah olduğuna ancak terkedilmesinin daha evla olduğuna hükmetmiştir (Râzî, 1981, 10/93). Son rivayetin muhtevası darbin terk edilmesini telkin etmesine rağmen Esmâ bint Ebî Bekir'den aktarılan bir rivayet şöyledir: "Ben Zübeyr b. Avvâm'ın dördüncü hanımıydım. Zübeyr birimize kızdığı zaman ona askı sopasıyla vururdu, hatta sopayı üzerinde kırardı." (Zamahşerî, 1998, 2/71). Bütün bu paylaşımların yanı sıra erken dönem luğavî tefsirlerden Ferrâ'nın *Meâni'l-Kur'ân*'ı ile Ebû Ubeyde'nin *Mecâzu'l-Kur'ân*'ında ayette geçen da-ra-be ile ilgili yorum bulunmaması dikkatlerden kaçmamaktadır (Ferrâ, 1983, 1/265-266; Ebû Ubeyde, 1/125).

⁵ Ayetin nuzûl sebebiyle ilgili olarak başka çiftlerin isimleri de geçmektedir. (Tabersî, 1995, 3/48; Kurtubî, 2006, 6/279).

⁶ Bu kadının Habibe bint Zeyd b. Zübeyr ya da Habibe bint Muhammed b. Mesleme olduğu şeklinde iki ayrı rivâyet vardır. (Beğavî, 1409, 2/207).

⁷ Bunun ardından Hz. Peygamber'in "Ben bir şeye hükmettim, Allah ise başka bir şeye hükmetti, elbette Allah'ın hükmü en doğru olandır." şeklinde bir cümle sarf ettiği de rivâyet edilmiştir. (Beğavî, 1409, 2/206-207; Zahahşerî, 1998, 2/67).

⁸ Hz. Ömer'e dayandırılan bir rivâyet şöyledir: "لا يسأل الرجل قيم ضرب أهله / Kişi hanımına vurmasından dolayı hesaba çekilmeyecektir." (Kurtubî, 2006, 6/287).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/27

2. “Darp” Emriyle İlgili Yorumların Kur’ân’a ve Sünnet’e Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi

Nisa Suresi 34. ayetiyle ilgili paylaştığımız yorumların neredeyse tamamı, ayette geçen “darp” ile kadına vurmanın kastedildiği noktasında ittifak halindedir. Ancak insanlık tarihinin ahir zamanında vahyedilmiş ve kıyamete kadar geçerli olacağı bilinen (41/Fussilet, 42) Kur’ân-ı Kerim’de isyankâr/nâşize eşlerin dövülmesi şeklinde anlaşılan bir ayetin olması ne kadar mümkündür? Yoksa bu ifade ile başka bir şey mi anlatılmak istenmektedir? Tarih boyunca üzerinde durulan bu konu günümüzde de tartışılmaya devam etmektedir.

Şurası bir gerçektir ki Hz. Peygamber’in de içinde doğup büyüdüğü ortaçağın cahiliye Arap toplumunda kadınların dövülüyor olması -ki günümüz dünyasında da gerek ülkemizde gerek dünyanın dört bir yanında kadınlar dövülmektedir- ğayr-i makul bir durum değildir. Tarihi kaynaklara ve Kur’ân’a yansıyan cahiliye hamiyeti o dönem insanının bu kabalığını doğrulamaktadır. Ancak Kur’ân’ın ve Hz. Peygamber’in bu durumu devam ettirmesi, ya da ettirdiğinin iddia edilmesi, son vahyin genel muhtevası ve Hz. Peygamber’in uygulamalarıyla uyuşmamaktadır.

Öncelikle ayetin doğru anlaşılabilmesi için siyâk-sibâkının göz ardı edilmemesi gerçeği hatırlanmalıdır. Ayetin sibâkına baktığımız zaman bu pasajın genel olarak miras taksimatıyla alakalı olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlar, erkeklerin cihada gitmeleri ve mirastan fazla pay almalarıyla ilgili Hz. Peygamber’e yakındıklarında 32. ayetin nâzil olduğu ve Allah’ın her cinse farklı özellikler bahsettiği, cinslerin bu özellikleri kıskanma konusu yapmaması gerektiği dile getirilmiş, ayrıca her cinse yaptığı amellerin karşılığının verileceği belirtilmiştir (Karaman, Çağrı, Dönmez ve Gümüş, 2007, 2/54-55). 33. ayette kendileriyle miras sözleşmesi yapılanlara (âzâd edilmiş kölelere, kan davalarında tazminat bağlamında miras sözleşmesi yapılanlara...) (Karaman, Çağrı, Dönmez ve Gümüş, 2007, 2/57) paylarının verilmesi hatırlatılmakta ve Allah’ın bu konuda insanların vaatlerini gerçekleştirip gerçekleştirmediğini takip ettiği vurgulanmaktadır. 34. ayete gelindiğinde ise erkeklerin ve kadınların fitratlarındaki farklılığa dikkat çekilmekte ve Hz. Peygamber dönemi Arap toplumunun mevcut şartları muvacehesinde ailenin geçimini genel olarak erkeğin üstlenmesi gerektiği dillendirilmektedir. Öyle ki bu görev erkeğe verilirken anılan iki gerekçeden birinin fitrî, diğersinin ise örfî olduğu tefsirlerde işaret edilen hususlardandır (Karaman, Çağrı, Dönmez ve Gümüş, 2007, 2/58). Örfî olan durumun zamana ve topluma göre değişkenlik arz edebileceği (Yıldırım, 2015, 112-114) ehline malum olan hususlardandır. Bu bağlamda âyet-i kerimde kadınların bu duruma rıza göstermeleri gerektiği, toplumsal şartlar çerçevesinde bu görevi erkeğin sürdürmesinin daha doğru olduğu, kadının sokakta huzur ve emniyet içerisinde dolaşabileceği/çalışabileceği bir toplumsal düzen oluşturuluncaya kadar zorunlu durumlar hariç dışarı çıkmamasının daha doğru olduğu ima edilmektedir. Diğer taraftan bu durum, Kur’ân’ın kadınları eve mahkûm ettiği anlamına da gelmemektedir (Derze, 2000, 8/105). Zira Kur’ân, şartları oluştuğunda kadının sosyal hayatın bütün katmanlarında fitratına uygun roller (Düzgün, 2016, s. 69) üstlenebileceğini ifade eder bir muhtevayı da insanlığa armağan etmiştir. Öyle ki son vahyin uygulayıcısı Hz. Muhammed ömrü kifayet ettiği süre içerisinde her konuda olduğu gibi⁹ kadın konusunda da atması gereken adımları atmış, ashabına ve insanlığa bu konudaki hedefi göstermiş ve açtığı yolda yürünmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Ayetin bundan sonraki bölümünde evlilik hukukuna riayet etmeyen, aile düzenine başkaldıran kadınlarla ilgili hükümler ele alınmış ve mevcut toplumsal şartlardan hareketle

⁹ Mesela köleliğin kaldırılması ve her bir ferden özgür olması için yoğun çaba sarf etmiş, dolayısıyla ana hedefi köleliğin kaldırılması olarak belirlemiştir. Ancak asırların ürünü olan bir uygulamanın 23 yıl gibi kısa bir zaman diliminde tamamıyla sonlandırması da mümkün olmamıştır. Bundan dolayı devamını getirmek ashabına ve sonraki nesillere kalmıştır.

uygulanması gereken çözümler sunulmuştur. Bu çözümlerden bir tanesi nuşûz/isyân belirtisi olan eşe öğüt vermedir. Bir diğeri yatağı terk etme/cinsel ilişki protestosu, bir üçüncüsü de makalemizin ana konusunu oluşturan darptır. Burada dikkat edilmesi gereken incelikler vardır. Bir tanesi Kur'ân'ın nâzil olduğu toplumun erkek egemen yapıya sahip olmasından dolayı ifadelerin buna göre şekillenmiş olmasıdır. İkincisi ise sunulan çözümlerin ayette ifade edildiği sıraya göre uygulanıp uygulanmaması meselesidir. Sıraya riayet edilmesi konusunda hemen hemen her müfessir paylaşımında bulunmuştur. Ancak yorumcular arasında sıraya uymanın zorunlu olmadığını dile getirenler de yok değildir. Mesela Râzî tefsirinde sıranın nuşûz korkusu durumunda uygulanacağını, bizzat nuşûz durumunda ise istenilen çözümün icra edilebileceğini benimseyen âlimlerin görüşlerini sıralamıştır (Râzî, 1981, 10/94). Diğer taraftan nuşûz durumunda bunlardan hiç birinin işe yaramayacağını dile getiren müfessirlerin yaklaşımları göz ardı edilmemelidir. Kanaatimize göre ayette alternatif çözümler sunulması, insan psikolojisinin güzel öğüt ve hikmetli yaklaşımlarla ikna edilmeye meyilli olarak yaratılmış olması (16/Nahl, 125) ve sorun yaşayan çiftlerin daha sağlıklı düşünmelerine imkân verecek şekilde geçici ayrılık yaşamalarının olumlu sonuçlar doğuracağı realitesinden (Düzgün, 2016, s. 70) kaynaklanmıştır. Binaenaleyh doğru anlaşıldığında ayetin insan psikolojisinin işleyişine uygun bir sıra izlediği de görülecektir.

Kadına öğüt vermek şeklinde sunulan çözüm, insanların anlaşma biçimi olan konuşmayı öncelemesi hasebiyle son derece anlaşılabilir bir yaklaşımdır. Bu çözümün özellikle isyân belirtileri hissedilen ve baş kaldırı meylinde olan eşler için uygulanması gerektiği anlaşılmaktadır. Böyle bir durumda kadına tatlı bir dille yaptığı hata hatırlatılacak, ondan evlilik hukukuna ve aile düzenine riayet etmesi istenilecektir.

Yatağı terk etme ya da cinsel ilişki protestosu uygulama şeklinde takdim edilen çözüm ise Hz. Peygamber dönemi toplumsal şartlarıyla sıkı sıkıya irtibatlıdır. Ömer Özsoy'un da haklı olarak ifade ettiği gibi bu durum, sadece çok eşliliğin yaygın olduğu toplumlarda anlam kazanacak bir uygulamadır (Özsoy, 2002, 124). Tek eşliliğin hâkim olduğu toplumlarda bu yönetime başvurulması çok anlamlı olmadığı gibi pek mümkün de gözükmemektedir. Diğer taraftan Taberî örneğinde olduğu gibi bazı müfessirlerin ayette geçen h-c-r fiilini 'yatağı terk etme ya da cinsel ilişki protestosu uygulama' yerine 'yatağa bağlama' veya biraz daha yumuşatarak 'ev hapsi uygulama' anlamını ön plana çıkararak yorumlamaları, muhtemelen ayeti sibakıyla irtibatlandırıp kadının o dönemin toplumsal şartları içerisinde evde bulunmasının daha doğru olduğu yaklaşımıyla alakalı olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle 'Yatağa bağlama' çıkarımının yapılmasında h-c-r kökündeki 'devenin bağlanması' anlamının etkili olduğu görülmektedir. Bazı tefsirlerde bunun çok ağır bir yorum olduğu vurgulanmıştır (örnek olarak bkz. Zamaşerî, 1998, 2/70). Yine Kadı Ebû Bekir İbnü'l-Arabî *Ahkâmu'l-Kur'an* isimli eserinde Taberî'nin h-c-r ile ilgili farklı görüşleri sıralamasına rağmen İbn Vehb'in Mâlik'ten rivâyet ettiği garib bir hadisten hareketle "yatağa bağlama" manasını tercih etmesini sert bir dille eleştirmiş ve "Kur'ân ve sünnet âlimi için büyük bir hata!" değerlendirmesinde bulunmuştur (İbn Arabî, 2003, 1/533). Ancak bu kullanımı bir deyim olarak düşünüp "onlara ev hapsi uygulayın" şeklinde biraz daha yumuşatarak yorumlayanlar da yok değildir (Taberî, 1999, 4/70; Kurtubî, 2006, 6/284). Bu bağlamda Hz. Peygamber'in hanımları üzerinden yapılan "Dışarı çıkmayı gerektirecek bir durum olmadığı sürece vakarınızla evlerinizde oturun, eski cahiliyye döneminde olduğu gibi süslenip püslenip sokağa çıkmayın!" (33/Ahzâb, 33)¹⁰ şeklindeki Kur'ânî ikazın hatırlanması da mevzubahis müfessirlerin zihni arka planını ortaya koyması bakımından calib-i dikkattir. Ancak biz burada 'ev hapsi' anlamından ziyade 'cinsel ilişki protestosu uygulama' anlamının ayetin siyakına dolayısıyla da çok eşliliğin yaygın olduğu toplumsal ortama daha uygun düştüğü kanaatindeyiz.

¹⁰ Konuyla ilgili hadis rivayetleri için bkz. (Buhârî, 1992, Nikâh, 115 vd.)

Darbin emredildiği çözüme gelince, da-ra-be fiilinin onlarca anlamından ‘vurma’ anlamının öne çıkarılması, her şeyden önce müfessirlerin Kur’ân’ı anlamlandırırken mevcut toplumsal şartlardan ve dilin gramatik yapısından ne denli etkilendiklerini ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir. Müfessirlerin çoğunluğu, -Hz. Peygamber’in yaşamış olduğu toplumda nâşize/isyankâr eş bir tarafa, genel anlamda kadınların erkekler tarafından dövülüyor olması realitesinden hareket etmiş olmalı ki- ayetteki ‘واضربوهن’ ifadesinin ‘vurmak’ anlamına geldiğini ifade etme noktasında tereddüt göstermemişlerdir. Ancak bu konuda Hz. Peygamber’e isnad edilen hadislerin bir kısmının içerik olarak Kur’ân’ın muhtevasıyla uyumsuzluğu dikkatlerden kaçmamaktadır. Kur’ân-ı Kerim, ısrarlı bir biçimde kadınlara iyi davranılmasını, onlarla iyi geçinilmesini, onlara haksızlık yapılmamasını (2/Bakara, 229-242; 4/Nisâ, 19-22; 65/Talâk, 1-7), hayatın iyilikle devam ettirilmesini/فإمساك بمعروف، şayet iyilikle devam ettirilemiyor ve ayrılık gerekiyorsa onun da güzel ve hoş bir biçimde gerçekleştirilmesini/تسريح بإحسان emretmektedir (2/Bakara, 229). Dolayısıyla bu rivayetlerin Hz. Muhammed’den sadır olmadığı, şayet olduysa bile söz konusu âyetlerin nuzûlünden daha önceki yıllarda dile getirildiği anlaşılmaktadır. Zira Nisa Suresi Medine döneminde nâzil olmuş 6. ya da 8. Suredir (Derveze, 2000 8/8). Hz. Muhammed, eşlerine karşı kuvvet kullanmayı alışkanlık haline getirmiş olan toplumu Mekke döneminden itibaren dönüştürme çabası içerisine girmiş, fırsat buldukça onlara eşlerine vurmalarının yanlışlığını telkin etmeye çalışmıştır. Ancak kanıksanmış alışkanlıkların çok kolay değiştirilemeyeceği hakikati göz önünde bulundurulduğunda onun gerçekleştirmeye çalıştığı bu dönüşümün zamana yayılacağı da ortadadır. Bu bağlamda Mekke döneminde hatta Medine döneminin ilk yıllarında ‘hafifçe vurun, çarıklarınızla vurun, kırbacınızı asın, onunla ailenize vurmayın ...’ türünden cümlelerin darbin yasaklanmasına giden süreçte mevzu bahis edilmiş olması mümkün addedilebilir. Ancak Hz. Muhammed’den sadır olan cümleleri nazarı dikkate alırken en son paylaşımının esas alınması gerektiğini (Buhari, 1992, Meğazî, 47)¹¹ hatırladığımızda bu cümlelerin nihai durumu değil, geçiş aşamasını yansıttığı da anlaşılacaktır. Zira Hz. Muhammed, bizzat kendisi eşlerini boşama konusunda muhayyer bırakılacak derecede (33/Ahzâb, 28) aile içi huzursuzluklar yaşadığı dönemlerde bile (66/Tahrîm, 1-5) eşlerine karşı en ufak bir şiddet eğilimi göstermemiş,¹² hatta eşlerini dövmeye yeltenen arkadaşlarına ciddi tavırlar koymuştur (Özsoy, 2002, 124).

Bu bağlamda Hz. Peygamber’den aktarılan şu rivayetleri hatırlamanın da faydalı olacağı kanaatindeyiz:

“Erkeklere kadınları dövmeleri yasaklandı. Sonra onlar Hz. Peygamber’e kadınlarından şikâyetle bulundular. Hz. Peygamber dövüp dövmeme konusunda tercihi onlara bıraktı, ancak ‘seçkin olanlarınız kesinlikle dövmeyecektir’ dedi.”

“Siz hanımlarınızı köle gibi dövmekten hiç utanmıyor musunuz? Gündüzün döveceksiniz, geceleyin de onlarla birlikte olacaksınız, bu olacak iş mi!” (Buhârî, 1992, Nikâh, 93)

Rivayetleri tahlil ettiğimizde kadınların erkekler tarafından dövülüyor olmasının Hz. Peygamber dönemi toplumunun bir realetesi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak diğer taraftan Hz. Muhammed’in homojen olmayan toplum üyelerine genel anlamda dayağı yasaklamasının da bir realite olduğu ortadadır. Birinci rivayetteki ‘dövüp dövmeme konusundaki tercihi onlara bıraktı’ ifadesi kesinlikle Hz. Peygamber’in dövmeye müsaade ettiği anlamına gelmemekte, aksine farklı örf, kültür ve sosyo-ekonomik yaşam standartlarına sahip toplum üyelerini dönüştürme noktasında zamana ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır. Ardından söylediği ‘seçkin olanlarınız kesinlikle dövmeyecektir’ cümlesi zaten onun maksadını net bir biçimde ifade etmesi bakımından manidardır.

¹¹ “إنما يؤخذ من أمر رسول الله بالآخر فالآخر”

¹² Hz. Aişe’den rivâyet edilmiştir: “Ben Hz. Muhammed’in ne bir hizmetçisine ne de bir hanımına vurduğunu gördüm.” (Müslim, 1992, Fedâil, 20).

Müfessir Ebû Bekir İbnü'l-Arabî, tâbiîn neslinden olan Atâ'nın bu rivayetleri nazarı dikkate alarak yapmış olduğu 'emre itaat etmese bile kadına vurulamayacağı, sadece kızılabileceği' şeklindeki paylaşımını aktarmış, ancak bunu onun kişisel bir yorumu olarak değerlendirerek geçiştirmiştir (İbn Arabî, 2003, 1/536). Hz. Peygamber'in, bırakınız kadınları, toplumun herhangi bir üyesinin dövülmesini bile hoş karşılamadığı tarihin bize aktardığı güzelliklerdendir. Bu bağlamda Muhyiddin Şeyh Zade'nin Beydavî'nin tefsirine yazmış olduğu Hâşiyesi'ndeki şu paylaşımı hatırlamak yerinde olacaktır: "Bir defasında Hz. Muhammed, Ebû Mesud'un bir gence sesini yükselttiğini ve vurmaya yeltendiğini görmüş ve ona şöyle seslenmiştir: Ey Eba Mes'ud! Sen ondan güçlüsün ama Allah da senden güçlü!" (Muhyiddin Şeyh Zade, 3/317)

Bütün bunları birlikte düşündüğümüzde Kur'an-ı Kerim'de ne Nisa Suresi'nde ne de diğer surelerde fertlerin birbirine şiddet uygulamasına onay veren bir cümlenin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Aksine ilahi kelimada kadına, erkeğe, çocuğa köleye kısaca tüm insanlığa karşı şiddeti sonlandırmak için bir çabanın olduğu ortadadır. O zaman bu ayette, "واضربوهن" denilirken vurmaktan değil bir başka durumdan bahsedilmektedir, o da eşlerin bir süreliğine ayrı kalmaları hadisesidir. Yani Kur'an-ı Kerim, bu aşamada eşlerin bir müddet farklı mekânlarda kalmalarının, düşünüp durumu değerlendirmeleri açısından faydalı olacağını dile getirmektedir. Diğer taraftan ayetteki "واضربوهن" ifadesi "vurun" şeklinde anlaşılacak olursa bu eşlerin daha sonra bir araya gelmeleri nasıl mümkün olacaktır? Bir araya geldiklerini var saydığımızda bu birliktelik sürekli dayakla ya da kadının mahkûmiyetiyle devam etmeyecek midir? Dahası bu ayette anlam vurmamak ise bir sonraki ayet nereye oturtulacaktır? Bir sonraki ayet, aile büyüklerinin/hâkimlerin devreye girmek suretiyle eşleri bir arada tutmak için çaba sarf etmelerinden bahsetmektedir. Şayet önceki ayette anlam "vurun" olursa sonraki ayette anlam, "eşleri bir arada tutmak için çaba sarf edin, koca hanımına vurmaya devam etsin" şeklinde anlaşılmayacak mıdır?

Binaenaleyh Kur'an-ı Kerim, yaşanan sorunu ortadan kaldırmak için ayet-i kerimede insanlığa fitratına uygun çözümler sunmaktadır. Bunlar sırasıyla zihinsel ayrılık, fiziksel ayrılık ve mekânsal ayrılık olarak ifade edilmiştir. Önce "ففظوهن" denilerek zihinsel olarak ayrı düşüldüğü, eşlerin bunu karşılıklı konuşarak aşmaya çalışmaları gerektiği dile getirilmiştir. Ardından "واهجروهن" cümlesiyle yatak odalarını ayırmaları/cinsel ilişki ayrılığı yaşamaları istenmiştir. Daha sonra da "واضربوهن" ifadesiyle bir süreliğine evlerini ayırmalarının faydalı olacağı anlatılmıştır. Bu bağlamda "İfk" hadisesinde Hz. Aişe'nin bir ay kadar Hz. Peygamber'den ayrı kalması, babasının evine gitmesi; durum netleştikten sonra tekrar eşinin evine dönmesi hatırlanması gereken önemli bir örnektir (Düzgün, 2016, s. 70). Zaten bu ayrılıktan da sonuç alınmazsa sonrasında durumun hakemlere/mahkemeye (tahkim ile ilgili detaylar için bkz. Yılmaz, 2017, s. 455-476) intikal ettirilmesi emredilmiştir (4/Nisa, 35). Ayrıca 'vurmak' müessir bir fiildir ve uygulayıcısı da kamu otoritesidir, devlettir. Bundan dolayı İslam hukukunda kişinin bir başkasını cezalandırma hakkı (ihkâk-ı hak) reddedilmiştir (Kaya, 1994, 119-120). Şu halde ayette geçen "واضربوهن" ifadesinin 'vurun' şeklinde anlaşılması Kur'an'ın ve sünnetin genel karakterine uygun düşmemektedir.

3. Sonuç

Evlilik hayatında eşler arasında kadından kaynaklanan bir geçimsizlik söz konusu olduğunda çözüm için müracaat edilen Kur'anî pasaj Nisa Suresi 34. ayetidir. Kur'an, bu ayette sorunu ifade etmek için dikkatli, huysuzluk, geçimsizlik, isyan gibi manaları içeren 'nuşûz' sözcüğünü kullanmakta ve ardından uygulanacak çözümleri sunmaktadır. Ayette sunulan çözümler genellikle "öğüt vermek, yatağını terk etmek ve vurmamak" şeklinde anlaşılmaktadır. Ancak bu alginın son bölümü kadına karşı şiddeti içermesi sebebiyle zihinlerde sürekli bir soru işareti barındırılmıştır. Buna rağmen ilim ehlinin çoğunluğu, Hz. Peygamber'e isnad edilen rivayetleri gereği gibi değerlendiremeyerek ayetteki "واضربوهن" ifadesine 'vurmak' anlamını vererek farkında olmadan

şiddete onay vermiştir. Kanaatimizce bunda içinde yaşadıkları toplumun örfü ve ataerkil yapısı yönlendirici bir rol oynamıştır.

İnsanlık tarihinin ahir zamanında vahyedilmiş ve kıyamete kadar geçerli olacağı bilinen Kur'ân-ı Kerim'de fertlerin birbirine şiddet uygulamalarına imkân veren ve isyankâr/nâşize eşe vurulması şeklinde anlaşılan bir cümlenin bulunması Kur'ân'ın ve sünnetin genel karakterine uygun düşmemektedir. Zira Kur'ân ısrarla kadınlara iyi davranılmasından bahsetmekte, Hz. Peygamber de sahîh sünnetinde (kavlî, fiilî ve takrîrî) kadınların dövülmesine karşı çıkmaktadır. Bundan dolayı ayetteki 'واضربوهن' ifadesine 'onlara vurunuz' anlamının verilmesi Kur'ân'ın ruhuna muhaliftir. Bunun yerine bu sözcüğe, da-ra-be kökündeki 'sefere çıkma, yolculuğa çıkma' anlamından hareketle 'bir süreliğine evden uzaklaşma' anlamının verilmesi daha isabetli gözükmemektedir. Yani Kur'ân-ı Kerim bu ayette insanoğluna fitratına uygun çözümler sunmakta ve bunların aşama aşama uygulanmasını istemektedir. Bunlar da sırasıyla zihinsel ayrılık, fiziksel ayrılık ve mekânsal ayrılıktır. Vallahu a'lem.

KAYNAKÇA

- Beğavî, Ebû Muhammed Hüseyin b. Mesûd. (1409). *Meâlimu't-Tenzîl*, Riyad: Dâru Tayyibe.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. (1992). *Sahîh-i Buhârî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Derveze. Muhammed İzzet. (2000). *et-Tefsîru'l-Hadîs*. 3. Baskı. Beyrut: Daru'l-Ğarbi'l-İslamî.
- Düzgün. Şaban Ali. (2016). *Âdem'den Öncesine Dönüş*. 1. Baskı. Ankara: Otto Yayınları.
- Ebû Ubeyde Ma'mer b. el-Musennâ. (t.y.). *Mecâzu'l-Kur'ân*. Kahire: Mektebetu'l-Hancî.
- Ferrâ. Ebû Zekerîya Yahya b. Ziyâd. (1983). *Meâni'l-Kur'ân*. Beyrut: Âlemu'l-Kütüb.
- İbn Arabî. Ebû Bekir Muhammed b. Abdillâh. (2003). *Ahkâmu'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- İbn Fâris. Ebû'Huseyn Ahmed. (t.y.). *Mucemu Mekâyisi'l-Luğa*. Tahk. Abdusselam Muhammed Harun. Dâru'l-Fikr.
- İbn Kesîr. Ebû'l-Fidâ İsmail. (1999). *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*. 3. Baskı. Dâru Tayyibe.
- İbrahim Mustafa, Ahmet Hasan ez-Zeyyat, Hamid Abdülkadir ve Muhammed Ali en-Neccâr. (t.y.). *el-Mu'cemu'l-Vasît*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Karaman, Hayrettin; Çağrı, Mustafa; Dönmez, İbrahim Kafi ve Gümüş, Sadrettin. (2007). *Kur'ân Yolu Türkçe Meâl ve Tefsîr*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Kaya. Ali. (1994) İslam Hukukuna Göre İhkâk-ı Hak. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6. s. 117-132.
- Kurtubî. Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr. (2006). *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân ve'l-Mubeyyin limâ Tedammenehû mine's-Sünneti ve Âyi'l-Furkân*. Beyrut: Muessesetu'r-Risâle.
- Mâturîdî. İbn Mansur Muhammed. (2004). *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Te'vilâtu Ehli's-Sunne)*. Tahk. Fatima Yusuf el-Hiyemî. 1. Baskı. Beyrut.
- Şeyh Zade. Muhyiddin. (t.y.). *Haşiyetu Muhyiddin Şeyhzade Alâ Tefsîri'l-Kâdi el-Beydâvî*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye.
- Mukâtil b. Süleyman. (1979). *Tefsîr-i Mukâtil b. Süleyman*. Tahk. Dr. Abdullah Mahmûd Şahhâte.

- Müslim. Ebû'l-Hüseyn. (1992). *Sahîh-i Müslim*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Özsoy, Ömer. (2002). Çağdaş Kur'ân(lar) Üretimi Üzerine Üzerine -'Karı Dövme' Olgusu Bağlamında 4. Nisa, 34 Örneği-. *İslâmiyât*, Cilt: 5, s. 111-124.
- Râzî. Fahrüddin Muhammed. (1981). *Mefâtîhu'l-Ğayb (Tefsîr-i Kebîr)*. Beyrut: Dâru'l-Fikr.
- Semerkandî. Ebû'l-Leys Nasr b. Muhammed b. İbrahim. (t.y.). *Bahru'l-Ulûm*.
- Taberî. Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr. (1999). *Câmiu'l-Beyân fî Te'vîli'l-Kur'ân*. 3. Baskı. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- Tabersî. Ebû Ali Fadl b. Hasen (1995). *Mecmeu'l-Beyân fî Tefsîri'l-Kur'ân*. Beyrut: Muessesetu'l-A'lemî.
- Tûsî. Ebû Cafer Muhammed b. Hasan. (t.y.). *et-Tibyân fî Tefsîri'l-Kur'ân*. Tahk. Ahmed Habib Kusayr. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî.
- Vâhidî. Ebû'l-Hasen Ali b. Ahmed. (t.y.). *el-Vecîz fî Tefsîri'l-Kitabi'l-Azîz*. Beyrut: Dâru'ş-Şâmiyye.
- Yıldırım. Mustafa. (2015). *Mecelle'nin Küllî Kâideleri*. 4. Baskı. İzmir: Tibyan Yayıncılık.
- Zamahşerî. Ebû'l-Kâsım Mahmud b. Ömer. (1998). *el-Keşşâf an Hakâiki Ğavâmıdî't-Tenzîl ve Uyûnu'l-Ekâvil fî Vucûhi't-Te'vîl*. Riyad: Mektebetu'l-Abikân.
- Yılmaz, İbrahim. (2017). İslâm Aile Hukukunda Boşanmaları Önleyici Bir Tedbir Olarak Tahkîm Müessesesine Hukuki İşlerlik Kazandırılması, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/12 Spring 2017, p. 329-360, ISSN:1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies>. 11774, ANKARA-TURKEY .